

УДК 378.147.88

А. О. Борисова

ДИДАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРАНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»

У статті піднімається питання актуальності формування, в сучасних умовах розвитку вищої освіти, методичної компетентності магістрантів зі спеціальності 8.18010021 – «Педагогіка вищої школи». Здійснено аналіз психолого-педагогічної і науково-методичної літератури, який дав можливість визначити сутність понять «методична компетентність» і «методична підготовка» для магістрантів вищезазначеної спеціальності, та зробити теоретичне обґрунтування одному з засобів формування методичної компетентності – комплексам методичних завдань.

Ключові слова: викладач; компетентність; комплекс методичних завдань; магістрант; методична діяльність; методична компетентність; методична підготовка; освіта.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку вища освіта ставить високі вимоги до особистості та професійної діяльності викладача. Це пов'язано, насамперед, з новими суспільними потребами в освіті на початку XXI століття. Саме потреба країни у педагогах, здатних зайняти особистісно-гуманну позицію по відношенню до вихованців і до себе, робить актуальною проблему підвищення професійної компетентності викладача.

Зазначаємо, що сучасна педагогічна праця вимагає, особливо від викладача вищого навчального закладу, нових методичних підходів, зосередження зусиль і часу не тільки на усвідомленні їхньої потреби, а й на їх опануванні та впровадженні в педагогічну практику. Це вимагає змін у змісті й технологіях професійної підготовки майбутніх викладачів. Важливою умовою виконання поставлених задач є здатність викладачів змінити акцент щодо методичної підготовки магістрантів, їх готовність до різноманітної професійно-педагогічної діяльності, що базуються на нових засадах. Професійний потенціал будь-якого викладача це запорука підготовки конкурентоспроможних фахівців (Сисоєва С. О., 2005).

Підготовка висококваліфікованого викладача в магістратурі зі спеціальності 8.18010021 – «Педагогіка вищої школи»

залежить від рівня педагогічного професіоналізму викладацького персоналу, спроможного реалізувати програму підготовки фахівця нового типу, адекватного, за своїми якостями, суспільним змінам. Адже освіта, яка потім трансформується в науку і технології, – є першоджерелом формування інтелекту держави, а особистість викладача – її головним механізмом.

Проблема формування методичної компетентності магістрантів зі спеціальності 8.18010021 – «Педагогіка вищої школи» в процесі демократизації і гуманізації вищої освіти набуває особливої актуальності, оскільки підняти навчально-виховний процес на якісно новий рівень неможливо без високого рівня професійно-методичної готовності тих, хто безпосередньо запроваджує в життя соціальне замовлення суспільства. Демократизація, гуманізація і різноманітність змісту і форм освітньої діяльності – все це проблеми, які пов'язані з цим завданням. Труднощі в її вирішенні залежать: по-перше, від недостатньої розробки в педагогіці самої теорії щодо методичної підготовки магістрантів зі спеціальності 8.18010021 – «Педагогіка вищої школи». По-друге, будь-яка перебудова поглядів – процес складний і неоднозначний, зокрема, в перегляді професійно-методичної підготовки. По-третє, розуміння магістрантів нового підходу до освіти ще не означає засвоєння

механізмів реалізації методичної компетентності в конкретних ситуаціях освітньої діяльності.

Виявлення існуючих проблем в методичній підготовці магістрантів зі спеціальності 8.18010021 – «Педагогіка вищої школи» в умовах реформування системи вищої освіти дозволило визначити основний напрям її формування за допомогою включення магістрантів в методичну діяльність з урахуванням соціокультурних умов і потреб суспільства (Бігіч О.Б., 2006).

Аналіз досліджень і публікацій. У зв'язку з вищевикладеним актуальним у справі професійної підготовки магістрантів зі спеціальності 8.18010021 – «Педагогіка вищої школи» являється компетентнісний підхід. У педагогічній науці поняття «професійна компетентність» розглядається з позиції різних підходів (особистісно-діяльнісного, системно-структурного, знанневого та інших) і трактується як така, що ґрунтується на знаннях інтелектуального і особистісного обумовленого досвіду соціально-професійної життєдіяльності людини; як система знань і умінь педагога, що проявляється при рішенні професійно-педагогічних завдань, що виникають на практиці; як сукупність професійних знань і умінь, а також способи виконання професійної діяльності (Кузьміна Н. В., 1990; Касперко М. В., 2012).

На думку А. А. Майєра, модель професійної компетентності педагога повинна містити знання про структуру процесу освіти (цілях, змісті, засобах, об'єкті, діяльності, результаті тощо), про себе як суб'єктові професійної діяльності. Вона також повинна включати досвід застосування прийомів професійної діяльності і творчий компонент.

Професійно-педагогічна компетентність, як зазначає Н. В. Кузьміна, включає п'ять елементів або видів компетентності: спеціально-педагогічна, методична, соціально-психологічна, диференціально-психологічна, аутопсихологічна (співвідноситься з поняттям

професійної самосвідомості, самопізнання, і саморозвитку). Методична компетентність охоплює область способів формування знань, умінь у учнів (Загривная Т. А., 2006).

Н. В. Іпполитова, розглядаючи змістовний аспект професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, вказує на те, що він включає такі компоненти, як морально-психологічні, методологічні, теоретичні, методичні технологічні підготовки, які, знаходячись взаємозв'язку і взаємозалежності, забезпечують ефективність здійснюваного педагогічного процесу. При цьому, «методична підготовка припускає забезпечення студентів знаннями принципів, змісту, правил, фактів, форм і методів конкретних напрямів виховання і навчання. Методична діяльність здійснюється як спеціально-наукова діяльність, спрямована на отримання нових продуктів, – нових методів і засобів наукового дослідження» (Іпполитова Н. В., 2006).

Метою нашої статті є теоретичне обґрунтування одного з засобів формування методичної компетентності магістрантів зі спеціальності 8.18010021 – «Педагогіка вищої школи» – комплексам методичних завдань.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розбудови вищої національної освіти ставить на порядок денний формування нової генерації освітян з високим рівнем професіоналізму, загальної культури, творчим стилем аналітичного мислення. За роки незалежності України визначились нові пріоритети розвитку освіти, серед яких компетентнісний підхід є ефективним засобом модернізації сучасного суспільства. Об'єктивні тенденції розвитку вищої освіти в Україні, зберігаючи і поглиблюючи національні традиції, базуються на загальнокультурних цінностях і включають такі складові процесу світового розвитку, як інтеграція знань, інформаційних ресурсів, новітні технології навчання.

Таким чином, можна підкреслити що головним завданням на сучасному етапі

професійного навчання є підготовка кваліфікованих конкурентоспроможних кадрів із високим рівнем професійних знань, умінь, навичок і мобільності, які відповідають вимогам науково-технічного прогресу і ринковим відносинам в економіці, виховання соціально активних членів суспільства, формування в них наукового світосприйняття, творчого мислення, кращих людських якостей, національної свідомості (Верещагіна Н. О., 2010).

Професіоналізм знань є підґрунтям формування професіоналізму в цілому, основою цілісної системи «професіоналізм педагогічної діяльності». Професіоналізм знань характеризується високим рівнем компетентності в галузі методологічних, теоретичних, психолого-педагогічних та методичних знань.

Проблема вдосконалення методичної компетентності майбутнього викладача вищої школи досліджувалася та розроблялася впродовж усієї історії освіти (Ю. Бабанський, Й. Гербарт, М. Данилов, Д. Дьюї, Б. Єсіпов, Я. Коменський, І. Лернер, А. Макаренко, І. Скаткін, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.). Разом з тим, вона й зараз досить часто обговорюється на сторінках наукових та навчально-методичних видань і є ще недостатньо теоретично й методологічно розробленою.

Психолого-педагогічні основи формування методичної компетентності педагога професійно-технічного навчального закладу розглянуто в працях С. Батишева, А. Біляєвої, Е. Зеєра, Н. Кузьміної, О. Коваленко; розвиток методичної компетентності – С. Гончаренко, В. Радкевич; розвиток професійної компетентності педагогів у системі методичної роботи на рівні навчального закладу – В. Олійник, М. Кравцова, В. Пікельної, М. Поташник, Л. Сушенцевої, Т. Сущенко, О. Юртаєвої; розвиток методично професійної компетентності у самоосвітній роботі – У. Архіпової, В. Козакова, Я. Коломийського та інших (Верещагіна Н. О., 2010; Загривная Т. А., 2006).

Для нас цікава праця Т. Е. Кочаряна, який розглядає проблему розвитку методичної компетентності викладача ПТНЗ в контексті його педагогічної діяльності. На думку автора, з якою ми погоджуємося, методична компетентність викладача проявляється в основних видах діяльності (методична робота), які створюють два взаємопов'язані і взаємообумовлені напрями: навчально-методичний і науково-методичний. Говорячи про структурні компоненти методичної компетентності викладача, Т. Е. Кочарян звертає увагу на педагогічну направленість діяльності суб'єкта, методичну культуру і здатності. Зміст методичної компетентності викладача, на переконання Т. Е. Кочаряна, становлять професійні знання, професійні вміння й особистісні якості. У свою чергу вони залежать від наявності в педагога дидактичних, організаційно-аналітичних і особистісних здатностей (Касперко М. В., 2006; Сисоєва С. О., 2005).

Отже, аналізуючи різні підходи вчених до питання методичної компетентності та методичної діяльності можна зробити визначення понять:

- «методична компетентність» для магістрантів – це готовність магістранта на основі його методичної (теоретичної і практичної) підготовки самостійно і досить ефективно вирішувати професійно-методичні завдання, що формулюються їм самим або навчально-методичною ситуацією освітнього процесу в умовах невизначеності і непередбачуваності;

- «методичної діяльності» – професійно-педагогічна діяльність викладача, яка повинна бути спрямована на організацію методичної роботи, будучи механізмом професійно-особистісного розвитку, опосередкованою якістю освітнього процесу.

На сучасному етапі відокремлюють декілька видів методичної діяльності: навчально-методичну; науково-методичну; організаційно-методичну. Навчально-методична діяльність викладача вищої

школи передусім обумовлена вдосконаленням методик навчання, наявністю необхідної навчальної літератури, навчально-методичної документації, включає підготовку до навчального зайняття. Науково-методична діяльність викладача передусім спрямована на вивчення і узагальнення передового досвіду організації навчального процесу; розробку і впровадження інноваційних методів і технологій навчання; розробку методів контролю і управління якістю підготовки тих хто навчається на усіх етапах навчання. Вона передбачає публікацію наукових результатів роботи з проблем вищої освіти в періодичному і науковому друці, в матеріалах науково-методичних конференцій. Організаційно-методична діяльність викладача (у тому числі експертно-методична) вимагає від нього наявності педагогічного досвіду і самоорганізації, розвиненої рефлексії. Вона припускає участь в роботі громадських методичних органів, в системі управління вищої школи, в підготовці і проведенні методичних заходів, експертизі методичного забезпечення і методичного супроводу навчального процесу. Зміст методичної діяльності викладача вищої школи змінюється залежно від освітніх цілей і завдань, від досвіду його роботи у вищій школі та статусу (Іпполитова Н. В., 2006).

Проектування комплексу методичних завдань для магістрантів вищої школи необхідно ґрунтувати за наступними принципами:

- а) принцип оволодіння основними видами методичної діяльності;
- б) принцип поетапного формування методичних умінь;
- в) принцип диференціації, обліку індивідуальних можливостей магістрантів в оволодінні методичними уміньми і навичками;
- г) принцип інтеграції психолого-педагогічних, академічних і методичних знань в процесі рішення методичних завдань;

д) принцип розвитку методичного мислення магістрантів (використання розумових операцій: ситуацій вибору, конструювання, визначення зв'язків і встановлення закономірностей) (Касперко М. В., 2012).

Велике значення для методичної діяльності майбутнього викладача вищої школи можна визначити теоретичні та практичні компоненти. Теоретичний компонент, являє собою сукупність об'єктивних знань з педагогіки, психології, методики викладання предмета; володіння інформацією про студентів, їх батьків, досвід роботи інших викладачів. До практичного компонента, слід віднести педагогічні, психологічні, методичні, організаторські, управлінські, аналітичні, прогностичні уміння; здатність до застосування теоретичних знань у практично-методичній діяльності (Кузьміна Н. В., 1990).

Висновки. Аналіз наукової літератури дозволів уточнити та розкрити сутність понять «методична компетентність» та «методична діяльність» для магістрантів; розглянути принципи проектування методичних завдань для формування методичної компетентності. Таким чином формування методичної компетентності магістрантів зі спеціальності 8.18010021 – «Педагогіка вищої школи» за допомогою комплексів методичних завдань сприятиме підвищенню їх інтересу до участі у формуванні методичної компетентності для майбутньої педагогічної діяльності.

Література

1. Бігіч О. Б. Теорія і практика формування методичної компетентності вчителя іноземної мови початкової школи / О.Б. Бігіч // Навчальний посібник. – К.: Лентів, 2006. – 200 с.
2. Верещагіна Н. О. Методическая подготовка бакалавров и магистров образования в области наук о Земле в педагогическом вузе: гуманитарные основы / Н. О. Верещагіна // Вестник Томского государственного университета. – 2010. – № 12. – С. 25-30.

3. Загривная Т. А. Становление научно-методической компетентности педагогов в процессе профессиональной деятельности : Дисс. канд. пед. наук. — СПб: РГБ, 2006 — 178 с.

4. Ипполитова Н. В. Система профессиональной подготовки студентов педагогического вуза: личностный аспект: Монография / Н. В. Ипполитова, М. А. Колесников, Е. А. Соколова. — Шадринск: Исеть, 2006. — 236 с.

5. Касперко М. В. Формирование методической компетентности будущего учителя математики в условиях классического университета: моногр. / М. В. Касперко. — Гродно :ГрГУ, 2012. — 115 с.

6. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя / Н. В. Кузьмина. — М.: АПН, 1990. — 149 с.

7. Сисоєва С.О. Сучасні аспекти професійної підготовки вчителя. — Педагогіка і психологія. — К.: Педагогічна преса, 2005. — 234 с.с.159.

А. А. Борисова

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ЗАДАЧИ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ МАГИСТРАНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ПЕДАГОГИКА ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ»

В статье поднимается вопрос актуальности формирования, в современных условиях развития высшего образования, методической компетентности магистрантов по специальности 8.18010021 — «Педагогика высшей школы». Сделан анализ психолого-педагогической и научно-методической литературы, который дал возможность определить значение понятий «методическая компетентность» и «методическая подготовка» для магистрантов вышеназванной специальности, и сделать теоретическое обоснование одному из средств формирования методической компетентности — комплексам методических заданий.

Ключевые слова: компетентность; комплекс методических заданий; магистрант; методическая деятельность; методическая компетентность; методическая подготовка; образование; преподаватель.

A. Borysova

DIDACTIC TASKS FOR FORMATION OF THE METHODOLOGICAL COMPETENCE IN THE UNDERGRADUATES OF THE SPECIALITY «PEDAGOGICS OF HIGH SCHOOL»

The article raised questions the relevance of forming, in modern conditions of development of higher education and methodical competence of graduates on speciality 8.1810021—«Pedagogy in higher school». The problem of formation of professional competence of teachers in the process of the democratization and humanization of higher education takes on a special urgency because of the raise the educational process to a new level is impossible without a high level of professional and methodical readiness of those who directly implements the social order of a society. Democratization, humanization and diversity of content and forms of educational activity — all these problems that are associated with this task. The analysis of psychological-pedagogical and scientific-methodical literature, which gave the opportunity to define the essence of the concepts of «technical competence» and «methodical preparation» for the masters above specialty, and theoretical substantiation of one means of forming, methodological competence — complexes methodical tasks. Determined that the main task at the present stage of professional training is to prepare qualified competitive specialists with high level of professional knowledge, abilities, skills and mobility, which meet the requirements of scientific and technical progress and market relations in the economy, the education of socially active members of society, forming in them the scientific perception, creative thinking, the best human qualities of national consciousness. At the present stage separating several types of methodological activities: educational-methodical; Scientific and methodical; organizational-methodical. Educational activity of the teacher of the high school is primarily due to the improvement of methods of teaching, the availability of the necessary educational literature, educational-methodical documentation includes the preparation of training activities. Scientific-methodical activity of the teacher primarily is aimed at the study and generalization of excellence of educational process organization; development and implementation of innovative methods and technologies; development of methods of control and quality management training for those who are studying at all stages of training. It provides for the publication of scientific results of work on the problems of higher education in a periodic and independent printing in materials scientifically-methodical conferences. Organizational-methodical activity of a teacher (including expert and methodical) require it to have pedagogical experience and self-organization, developed reflection. It involves

participation in the work of the public teaching of the management system of higher education in preparing and conducting teaching activities, examination of methodological and methodical maintenance of educational process.

Keywords: *competence; education; master; methodical preparation activities; methodological competence; methodological; teacher; the complex methodological challenges.*

Рецензенти:

Нагаєв В. М. – д.пед.н., проф.,
Євсюков О. Ф. – к.пед.н., доц.

Стаття надійшла до редакції 17.12.2013